

Emakeeleolümpiaad 2012/13
PIIRKONNAVOOR
PARANDAJALE
11.-12. klass

Töö kestus 120 minutit. Punktide üldarvestus:

Ülesande number	Maksimumpunktid
1.	14
2.	5
3.	10
4.	12
5.	15
6.	12
7.	5
8.	5
9.	10
10.	30
Kokku	118

Ülesanne 1. (14 punkti) Jooni paremas veerus alla sõna või ühend, mis sobib vasaku veeru lause lünka.

Juhend. Punkte antakse tabeli parema veeru järgi ja need summeeritakse.

0. Ma _____ koosolekul öeldut teie ametlikuks seisukohaks.	pidin <u>pidasin</u>	Punkte
1. NATO käsutuses on ainulaadne ja usaldusväärne kogum poliitilisi ja sõjalisi vahendeid igasuguste kriiside _____ nii enne ja pärast konflikte kui ka konfliktide ajal.	<u>ohjamiseks</u> ohjeldamiseks	1
2. Enne kohviaparaadi kasutamist vaata kaasa pandud _____, kuidas seda kodumasinat _____ tuleb.	<u>juhendist järele</u> juhise järel juhendist järgi juhise järgi	2
	<u>käsitseta</u> käsitleda käsitada	1
3. Palun välja _____, kui suur mu laenuintress eurodes tuleks.	<u>arvutada</u> arvestada	1
4. Estonian Airi piloodid nõudsid oma töö eest _____ tasu, kuid avalikkus ei pidanud nende nõudmisi _____.	väärikat <u>väärilist</u> reaalseks <u>realistlikuks</u>	2
5. Prantsusmaal valminud lindude rände andmebaasi www.migraction.net kinnitusel _____ sealsed ornitoloogid ja looduskaitstjad aasta jooksul 45 miljonit rändlindu, kellest _____ saabus põhja poolt.	<u>loendasid</u> loetlesid enamus <u>enamik</u>	2

6. _____ peame hoolikalt järele mõtlema, millisesse kooli tahaks minna, ja siis _____ sisseastumiseksamid tegema.	Ennem <u>Enne</u> osundatud <u>osutatud</u>	2
7. Ulukite _____ on eduka kaitseprogrammi toel kümne aastaga kahekordistunud.	<u>arv</u> arvukus	1
8. _____ tuleb lisada laulusõnad ning kinnine ümbrik autorite ja esitajate andmetega ning kinnitada allkirjaga, et laulu sõnu ega muusikat ei ole kunagi ühtegi portaali üles _____.	<u>Salvestisele</u> Salvestusele laetud <u>laaditud</u>	2
Kokku		14

Ülesanne 2. (5 punkti) Paranda kuulutuses vead, kuid ära muuda ajaväljendeid numberkuupäevaks.

Juhend. Iga õige parandus (vt kastist) annab 1 punkti, kokku 5 punkti. Kogutud punktidest lahutatakse iga liigse või vale paranduse kohta 1 punkt. Lühend *kl/k (15)* ega parandus *enda > oma* ei ole viga.

Head õpilased!

Reedel, 2. märtsil kell 15 ~~pärastlõunal~~ toimub kohtumine maadleja Heiki Nabiga, kes võitis 2012. aastal olümpiamedali.

Huvilistel palun anda oma tulekust teada 28. veebruarini meiliaadressil marja.mahl@hotmail.com.

Huvijuht

Ülesanne 3. (10 punkti) Kirjuta puuduv sõnaühend lünka nõutud vormis.

Juhend. Ühe igast sõnast moodustatud normingukohase vormi eest saab 1 punkti, õige ühendi eest seega 2 punkti; vt täidetud lünki all. NB! Erandiks on *riskialdist baarmenit*, mille kumbki õige osa annab 2 p (kokku 4). Õpilane jääb punktist ilma, kui (a) õigele vormile lisaks on moodustatud normingust erinev vorm, (b) vorm on moodustatud oodatust erinevas käändes.

Näiteks

toorestest – 1 punkt

tooreist – 1 punkt

toorestest, tooreist – 1 punkt

**toorettest* – 0 punkti

**toorestele* – 0 punkti

*toorestest, *toorettest* – 0 punkti

1. ___ **Toorestest/ tooreist sõstardest/ sõstraist** ____ (*Toores sõstar* – mitmuse seestütlev) on raske moosi keeta. [Kuni 2 p]
2. Imetlesin pikalt _ **kauneimaid teemante/ teemantisid**__ (*kauneim teemant* – mitmuse osastav). [Kuni 2 p]
3. Restoran otsib oma kollektiivi _ **riskialdist baarmenit** __ (*riskialdis baarmen* – ainsuse osastav). [Kuni 4 p]
4. ___ **Niisuguseid olusid**__ (*Niisugune olu* – mitmuse osastav) sooviks enda lapselastele igaüks. [Kuni 2 p]

Ülesanne 4. (12 punkti) Leia loendist A–P lausete 1–12 igasse lünka mõttega sobiv ja õigesti kirjutatud sõna või sõnaühend. Loend A–P on liiane.

Juhend. Iga õigesti täidetud lünk (vt esiletõsteid all) annab 1 punkti, kokku kuni 12 punkti. Sisulist sobivust ja õigekirja ei hinnata eraldi: punkte saab ainult täiesti õige vastuse ees (sisult õige ja õigesti kirjutatud variant).

1. Müügile tuli ... **pitselementidega naistepluus**
2. Minu vend on firmas Amerauto kasutatud ... **autode müüja**
3. Kas ... **potentsiaalseks** palgatõusuks napib raha?
4. Kooli remondiks pole ... **materiaalseid** .. võimalusi.
5. Kasuta oma.. **jõuressursse** otstarbekalt.
6. Valimistel kaotas ... **keskerakonna kandidaat** meie .. **šefile** ...
7. Nende uuele ülemusele anti merevaatega ... **kabinet** ...
8. Kooli ... **interjööris** ... on ülearu väsitavaid detaile.
9. Turisti võlus Londoni ... **arhitektuur** ..
10. Tundsin Los Angelese ... **suurlinlikku** .. võlu iga rakuga.
11. Yorkshire'i loss jätab ... **pomposse** .. mulje.

Ülesanne 5. (15 punkti)

5.1. Katkendist on ära jäänud mitu kirjavahemärki, ka kokku- ja lahkukirjutamisel on tehtud vigu. Lisa puuduvad kirjavahemärgid. Asjatult kokku kirjutatud sõna osad eralda püst-kriipsuga. Kokkukirjutamist vajavad sõnad ühenda kaarekesega. Kui kokkukirjutust nõudva sõna osad paiknevad eri ridadel, lisa rea lõppu sidekriips.

Juhend 5.1. Iga parandus (kastis esile tõstetud) annab 0,5 punkti. Kooloni asemel kasutatud koma punkti ei anna. Liigne parandus võtab 0,5 p maha. Kokku kuni 13 p.

Aire oli selleks ajaks Lõuna-Aafrikas veetnud juba **poolteist** kuud, uurides sealset õiglase kaubanduse süsteemi. Veel pakkus talle huvi, kuidas töötab sealne SOS-lasteküla. Just see viis ta kokku organisatsioonis turunduse ja **rahakogumisega / raha kogumisega** tegelenud Pauliga. (Kuni 3,5 punkti)

„Ja see lõppes sellega, et ma läksin temaga mitmele poole, kõigepealt kohtumisele, siis lõunasöögile, õhtusöögile, tantsuetendusele. See kõik juhtus ühe päevaga,“ räägib Aire, ent jutukas ja **detailitundlik** Paul täpsustab, et lõunale rannarestoranis järgnes üleskeeratud pükstega **mere ääres** jalutamine, veiniistanduse külastus ja õhtune šampanja. „See pidi olema lihtsalt kahtunnine **töökohtumine,**“ tuletab Aire meelde. (Kuni 9,5 punkti)

Juhend 5.2. Tõmba õige vastuse juures olevale tähele ring ümber. **Õiged vastused on all esile tõstetud.** Kumbki õige vastus annab 1 punkti, kokku 2 p.

Katkend on pärit	A	portreeloost
	B	uudisest
	C	arvamusloost

Õiglase kaubanduse süsteem	A	seisab hea selle eest, et suurriigid saaksid arendada väikeriikide majandust
	B	seisab väiketootjate huvide eest
	C	on käibemaksuvaba kaubandussüsteem

Ülesanne 6. (12 punkti)

Juhend: iga õige vastus (vt all) annab 1 punkti, kokku kuni 12 p.

PARANDAJA TABEL

Tekstis kasutatud ortograafia üldiseloostus	Esimene näide	Teine näide
A. Georg Mülleri jutlused aastatest 1600–1606. Mülleri jutluste õigekiri on väga varieeruv. Pikki vokaale märgib ta pikendusmärgi <i>e</i> või <i>h</i> abil, näiteks <i>kuelma</i> 'kuulma', <i>pohle</i> 'poole', kuid mõnikord ei erista ta pikki vokaale üldse, näiteks <i>melewalla</i> 'meelevalla', <i>kuleb</i> 'kuuleb'. Samuti on ebaühtlane vokaalidevahelise konsonandi märkimine: kord kirjutab Müller <i>mina tahan</i> , <i>Inimene</i> , <i>Jumala</i> , kord aga hoopis <i>Kunningka</i> , <i>willetzus</i> , <i>suggu</i> , <i>Issa</i> . [Ä]-hääliku märkimiseks kasutab Müller <i>e</i> kõrval ka <i>ae</i> -d (näiteks <i>lebbi</i> 'läbi', <i>taennada</i> 'tänada'), [õ] märkimiseks <i>ö</i> -d või <i>o</i> -d (näiteks <i>önne</i> 'õnne', <i>oppeta</i> 'õpeta'). Müller tarvitab kõiki võõrtähti. Tal esineb omapäraseid tähti ja tähekombinatsioone, näiteks sõnades <i>tjran</i> 'türann', <i>raßke</i> 'raske', <i>huckab</i> 'hukkab', <i>ni~ck</i> 'ning'.	5	10
B. Heinrich Stahli kirikukäsiraamat aastast 1638. Stahli teoste ortograafia on juba ühtlasem kui Müllerial, näiteks tarvitab ta vokaali pikendusmärgina <i>h</i> -d. [Ä]-häälikut märgib ta <i>e</i> -ga (näiteks <i>welja</i> 'välja'), [õ]-d aga <i>ö</i> või <i>o</i> -ga (näiteks <i>körwal</i> 'kõrval', <i>wotta</i> 'võtta'). Stahl kasutab kõiki võõrtähti.	6	11
C. Wastne Testament aastast 1686. Wastses Testamendis on ortograafiat juba märkimisväärselt uuendatud. Endiselt tarvitatakse seal <i>h</i> -d pikendusmärgina ning võõrtähti <i>ch</i> , <i>sch</i> , <i>tz</i> ja <i>sz</i> (<i>echk</i> 'ehk', <i>Schiuug</i> 'siug', <i>kutzuti</i> 'kutsuti', <i>tühjasz</i> 'tühjaks'), kuid on loobunud <i>f</i> -i, <i>q</i> , <i>y</i> , <i>x</i> -i ja <i>ck</i> tarvitamisest.	3	7
D. Piibel aastast 1739. Tekstis kasutatakse juba nn vana kirjaviisi. Ära on jäetud <i>h</i> pikendusmärgina. Rõhulise lahtise silbi pikka täishäälikut märgitakse ühe tähega, nt <i>söge</i> 'sööge'. Rõhulise lahtise silbi lühikese täishääliku märkimiseks kirjutatakse sellele järgnev kaashäälik kahe tähega, näiteks <i>temma</i> 'tema'. Rõhulise kinnise silbi pikk täishäälik kirjutatakse kahe tähega, nt <i>kool</i> . Vähendatud on võõrtähtede kasutust.	2	12
E. Piibel aastast 1889. Selles raamatus kasutatakse uut kirjaviisi: lühikest häälikut kirjutatakse ühe ja pikka häälikut kahe tähega. Tänapäevasest õigekirjast eristab sealset ortograafiat hääliku [v] märkimine endiselt tähega <i>w</i> , mitte <i>v</i> .	4	9
F. Piibel aastast 1997. Ortograafia on täiesti tänapäevane.	1	8

Ülesanne 7. (5 punkti) Loe penne valmistamise õpetust ja pane tähele toiduaineid. Kirjuta retsepti lünkadesse sobivas vormis nii toiduainete puuduv kogus kui ka nimetused. Koguse märkimiseks kasuta retsepti sobivaid lühendeid. Kursiivi märgi tavapärasel ulatusel lainelise joonega sõna all.

Pikantne tomati- ja Gorgonzola penne

Kuumuta pannil oliiviõli, lisa tükeldatud tomatid. Küpseta, kuni tomati viljaliha hakkab lagunema. Penne keeda samal ajal *al dente*. Nõruta. Lisa tomatitele paar paari küüslauguküüsi, paar-kolm *peperoncino*'t ja pool klaasi valget veini. Kuumuta paar minutit ning lisa tükeldatud Gorgonzola. Maitsesta basiilikuga. Sega läbi, et juust hakkaks sulama. Lisa *penne*. Kuumuta paar minutit. Serveeri kuumalt koos hea oliiviõli ja *ciabatta*'ga, millega saab taldrikult kokku riibuda viimased tomati- ja Gorgonzola riismed.

Anni Arro järgi

Juhend. Õige vastus (vt all) annab tabelis näidatud arvu punkte. 0,25 punkti võetakse maha, (a) kui tavalühendi asemel on pikk vorm (*grammi, klaasi*) ja (b) kui kaldkirja ei ole märgitud või pole seda märkiv joon õige pikkusega (nt ka ülakoma ja/või käändelõpp on alla joonitud). Kokku kuni 5 p.

AINED

Kogus	Toiduaine	Punkte
200 g	... <i>penne</i> 't / pennet / pennasid / pennesid	1
6-7	mahlakat tomatit	–
2-3	tšillipipart ehk ... <i>peperoncino</i> 't	0,5
4	... küüslauguküünt	0,5
0,5 kl	... valget veini	1
100 g	... Gorgonzola juustu	1
5-6 lehte	... basiilikut	0,5
1-2 viilu	... <i>ciabatta</i> 't	0,5
	Oliiviõli	–
	Kokku	5

Ülesanne 8. (5 punkti)

Juhend. Osa **8.1** annab 2 punkti. Osa **8.2** kumbki õige vastus 1,5 p. Punkte ei anta, kui vastus 8.2 on osaline (nt *inspeksioon* või *transpordiamet*) ja kui *Tallinn* on kirjutatud väiketäheliselt või *andmekaitse* suurtähega.

8.1. Loe tekst läbi ja otsusta, mis liiki tekstiga on tegemist. Jooni alla õige vastus teksti järel.

1) **ajalehetekst** (2 p)

2) teletekst

3) blogitekst

8.2. Tekstis kordub asutusenimetusi, mida väljaspool ametlikke tekste (seadusi, määrusi, dokumente) soovitatakse kirjutada teisiti kui ülal. Leia asutuste täisnimetused ja kirjuta need allpool lauselünkadesse mitteametlikes tekstides soovitatud kujul:

1. Isikuandmete salastatusega tegeleb **andmekaitse inspeksioon**. (1,5 p)

2. Liikluskorraldusega Eesti pealinnas tegeleb **Tallinna transpordiamet**. (1,5 p)

Ülesanne 9. (10 punkti) Lugege tekst tähelepanelikult läbi.[---]

Juhend. Iga all tabelis näidatud õige keelend annab 1 punkti. Jutumärkide kahandamine pole viga, kuid punkte ei anna.

Delfiinidel on oma nimed

1	kui muidugi inimest mitte <u>arvessevõtta</u> – kirjutab ABC Science Online.	arvesse võtta
2	Delfiinide „nimed” on viisijupid, <u>millele</u> üksteise „kõnetamine” põhineb.	millel
3	Igal loomal on oma signatuur, millega <u>erinevad</u> delfiinid tema poole pöörduvad.	erinevad / teised
4	Lisaks selgus, et kõik <u>uurimis alused</u> delfiinid tundsid oma nime ära isegi siis,	uuritavad, uuritud või uurimisalused
5	kui signatuur oli salvestatud ja vokaalselt moonutatuna esitatud.	✓
6	Teiseks avastas Põhja-Carolina ülikooli noor lootustandev <u>saientist</u> L. Sayigh,	teadlane
7	et kui kaks delfiini kõnelevad kolmandast, kasutavad nad <u>kõnealust</u> looma nime.	kõnealuse / loomanime
8	Et delfiinid reageerivad <u>vastastiku</u> vilistamisele, oli teadlastele teada varemgi.	vastastikku
9	Samas polnud seni kindlust, mille alusel delfiiniparv üksteist <u>mõistavad</u> ,	mõistab / delfiinid
10	kas nime <u>tähistavad</u> häälekõla või kindel signatuur.	tähistab

Ülesanne 10. (Kuni 30 punkti) Kirjuta koolilehte lühike veenev arvamislugu, mille keskmes on *lehe lugejatele juba tuntud* taunitud sündmus, levinud nähtus või käitumisviis vm probleem (näiteks Armstrongi või Veerpalu dopinguaafäär, kaasõpilas(t)ega hiljuti juhtunu, tänavakuritegude eiramine, suitsetamine, mingi olulise rajatise puudumine sinu kodukohas, blogijate teemavalikud, sundajateenistus, sookvootide kehtestamine vm). Loo lubatud pikkus on umbes 100 sõna.

Soovitame kaht hindajat. Õpilane saab ülesande eest nende kahe punktide keskmise. Kui kaks hinnet lahknevad 4 või enama punkti võrra, teeb lõppotsuse eesti keele olümpiaadi maakonnakomisjoni esimees.

Hindamine

1. Lugu on leidlik, huvitav ja veenev – kuni 10 punkti.
2. Lugu on terviklik (sh viitab piisavalt, millisest sündmusest on juttu) ning selle kompositsioon on õpilase iga arvestades hea – kuni 10 punkti.
3. Loo sõnavara või väljendusviis on ea kohta rikas ja mõni ütlemine väärrib positiivset esiletõstet – kuni 10 punkti.

Positiivseid punkte on võimalik koguda kuni 30.

4. Lugu on kirjutatud stiili-, õigekirja-, sõnavormi-, sidumis- jm õigekeelsusvigadeta (see aspekt ei lisa punkte) – iga viga, k.a vale või küsitav sõnakasutus võtab 0,5 punkti maha, korduvad veatüübid loetakse üheks veaks. 30 veaga kaotab õpilane sõltumata vanusest kõik punktid.

Loo pikkus hindamisel rolli ei mängi, kui lugu on loomulik terviklik tekst ja täidab oma ülesande.